

Posudek na knihu (v rámci habilitačního řízení)

Global Governance?

Historické, politické a teologické perspektivy světového řádu

Roman Míčka

Publikace Romana Míčky překvapí na první pohled svým rozsahem i svou ambicí. Je zřejmé, že teologická i politologická studia takřikajíc předurčila autora k tématům tohoto druhu – na straně druhé se recenzent musí ptát, zda byl ambiciózní cíl adekvátně splněn.

V rámci úvodu nás R. Míčka seznamuje se svým záměrem – uvažovat o globálním vládnutím (světovém řádu, světové politické organizaci) v kontextu dějin idejí, konkrétních historických událostí, katolického sociálního učení i v perspektivě minulých i současných teologických konceptů. Na takto maximalistický rozvrh díla je úvod příliš krátký – nebo přesněji, obsahuje velmi málo metodologických principů, jimiž se autor bude řídit, málo odkazů na podobná díla, z nichž si bere svůj vzor (jakkoli je poté rozebírá ve třetí kapitole) - a dokonce bych řekl, že neobsahuje ani potřebné pochybnosti o zvládnutí tak rozsáhlého a mnohostranného tématu. V úvodu bych přece jen očekával i terminologické úvahy nad pojmem „globalizace“ apod., i s ohledem k tomu, že tématu globalizace jsou věnovány stovky odborných a velmi aktuálních knih a článků.

Ad kapitola 1: Nástin historické perspektivy...

Nemůže být pochyb o tom, že autor má hluboké znalosti z dějin evropského myšlení a z evropské historie. Na druhé straně mi kapitola přijde poněkud nevyvážená v tom smyslu, že se autor jako by nemohl rozhodnout, zda dát přednost dějinám myšlení (až do 19. století), nebo politickým dějinám (20. století). Pokud by sledoval ve dvacátém století také jednotlivé autory a školy, kapitola by byla koncíznější, ale patrně by se rozrostla do značných rozměrů. Z praktického hlediska tedy chápu určitou autorovu rozkolísanost, musím ale upozornit na nejednotnost výkladu. Domácího autora zamrzí, že v kapitole

nejsou odkazy na pozoruhodné dílo domácího (olomouckého) filozofa Pavla Flosse, jehož práce se věnují právě vývoji středověkého a raně novověkého myšlení, a to ve směru, který R. Míčku evidentně zajímá (scholastika, Komenský, neoscholastika). Zdá se mi také, že ve výkladu nezazněly výrazněji některé skutečnosti, které byly vyhodnocovány v dalších dvou kapitolách. Málo bylo zdůrazněn vztah církevních myslitelů ke státu a skutečnost sekularizace. Pro moderní společnost asi platí, že církev je čím dál tím méně principem „světla národů“, že ztrácí své výhradní postavení v oblasti politické a v oblasti utváření veřejného mínění ve věcech lidstva, lidské přirozenosti a lidských práv. To jsou realie, které bezprostředně souvisejí s principiálním vlivem osvícenství, respektive jeho radikálnějších proudů.

Na druhé straně lze konstatovat, že autor je důkladně obeznámen s celou řadou myslitelů, že dokáže přinést překvapivá porovnání (Kant a Burke), že se nevyhýbá utopickým a apokalyptickým tendencím a že se nebojí kritiky některých ideových i politických projektů, respektive ukazuje jejich slabiny (OSN).

Ad kapitola 2: Teologické podněty k světovému řádu...

Druhou kapitolu je možno ocenit v leckterém ohledu. Autor se v ní pokusil skloubit pohled na základní ráz papežského učení v 19. a 20. století, uvedl výstižně nauku významných katolických teologů (jako například J. Maritaina, dobře známého z překladů v českém prostředí) a dokonce se snažil o vystižení ekumenického rázu celého problému – srovnal katolicismus s pravoslavím i některými protestantskými a evangelikálními proudy. Konstatuji také, že v rámci papežských vyjádření ke globálnímu řádu a souvisejícím otázkám detailněji rozebral sociální nauku církve, a učinil tak poměrně citlivým a výstižným způsobem. Jakkoli autor zmiňuje určitý rozpor mezi výroky z 19. a 20. století, které umožňují vidět jistou diskontinuitu i v papežských postojích, které se snaží o „udržení výkladové tradice“, přece jen se mi jeví jako jistá chyba větší zdůraznění druhého vatikánského koncilu (1962-65) s jeho změnami důrazů, s opuštěním ideje křesťanského státu a jednoznačným příklonem k aktivizaci církve ve světových grémiích a nadnárodních institucích, pečujících o lidská práva a obdobnou agendu. Protože se autor dostává ve svém výkladu do současnosti, tj. k aktuálnímu pontifikátu, zajímalo by mne, zda se přece jen Františkova agenda nezměnila výrazněji než umožňuje Míčkův výklad, a to zejména se zánikem bipolárního světa a s akcenty přesunu centra křesťanství z Evropy do jiných kontinentů.

Ad kapitola 3: Výzvy a otazníky světového řádu...

Třetí kapitolu věnoval autor již rozborům jak některých (většinou anglosaských) autorů, tak aktuálním debatám o konceptu „global governance“. Vrací se současně k sociální nauce církve a k naukám vybraných papežů, kteří zasáhli do aktuální diskuse. Správně vystihuje, že ve hře jsou naprosto zásadní otázky: pojetí demokracie, legitimacy, spravedlnosti i morálky. Nedá se pochybovat o tom, že některé autory představil R. Mička velmi výstižně (Martina Wighta) a že je dobře obeznámen i s domácí odbornou debatou (Barša, Císař a další). /V této souvislosti může čtenáře poněkud zarazit mírně neústrojně uvedení díla Václava Klause staršího, ale bral jsem to jako spíše zpestření textu!/ Velmi zajímavá je partie věnovaná konspiračním teoriím, které mají jistě v rámci tématu své místo. Opětovný rozbor současného katolického učení je navíc obohaceno tentokrát nikoli pouze ekumenickým, ale mezináboženským kontextem (islám, hinduismus atd.). Autor se samozřejmě nemohl vyhnout ani sporům o povahu evropské integrace a Evropské unie. I zde je možné konstatovat, že platí staré pořekadlo, že „méně bylo by více“ a například pohled na jiné náboženské systémy by vyžadoval samostatné zpracování. Schází rozbor (i do češtiny přeložených) základních prací Henryho Kissingera.

Celkové hodnocení

1. S mnoha závěry R. Mičky je možné souhlasit. Jeho hodnocení sociální nauky církve je přesvědčivé, jeho znalost některých autorů hluboká. Recenzovaná publikace nepochybně otevírá naprosto zásadní témata a otázky.
2. Na druhé straně jde o nevyvážený text. Pokud bych dříve v roli školitele či rádce, určitě bych autorovi navrhnul v jisté fázi vytváření díla úvahu, jakou cestou se vydat. Všechny tři kapitoly by se mohly stát samostatným kvalitním dílem, pokud byly vyčleněny z celku a příslušným způsobem rozvedeny. Takto je práce vedena příliš mnoha, jistě perspektivními, směry. To ovlivňuje celkový dojem.
3. Přes jisté pochybnosti o celkové koncepci díla i s ohledem na své kritické poznámky se odvažuji tvrdit, že kniha R. Mičky splňuje nároky kladené na práce habilitační. Autor prokázal velkou obeznámenost s literaturou, pronikl do mnoha klíčových problémů, orientuje se takřikajíc „v terénu“. Jeho znalosti zejména anglosaské literatury jsou obdivuhodné. Prokázal též schopnost kritického přístupu ke své látce.

**Z těchto důvodů se přikláním k pozitivnímu hodnocení a doporučuji
přijmout tuto práci jako habilitační spis.**

Prof. Jiří Hanuš, Ph.D.

Historický ústav FF MU

V Brně 30. 1. 2021